

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion vientitakuista annetun lain 10 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion vientitakuista annetun lain 10 §:n muuttamisesta (HE 23/2025 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- teollisuusneuvos Mikko Huuskonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- budjettineuvos Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- toimitusjohtaja Juuso Heinilä, Finnvera Oyj
- liiketoimintajohtaja Jussi Haarasilta, Finnvera Oyj
- tutkimusjohtaja Jyrki Ali-Yrkkö, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- toimitusjohtaja Elina Andersson, Meriteollisuus ry
- ekonomisti Petri Malinen, Suomen Yrittäjät ry
- Director, Financial Services Tuomas Haapakoski, Wärtsilä Oyj, edustaen Teknologiateollisuus ry:tä ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:tä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Business Finland Oy

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Valtiontalouden tarkastusvirasto
- oikeusministeriö
- Metsäteollisuus ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion vientitakuista annettua lakia siten, että erityisriskinoton enimmäisvastuumäärä nostettaisiin 8 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tausta ja tavoitteet

Suomen julkinen vienninrahoitusjärjestelmä koostuu valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) tarkoitetun yhtiön, Finnvera Oyj:n, vientitakuutoiminnasta sekä sen tytäryhtiö Suomen Vientiluotto Oy:n vienti- ja alusluottojen rahoitustoiminnasta ja valtion puolesta hallinnoimasta korontasaustoiminnasta. Finnveran myöntämistä vientitakuista säädetään laissa valtion vientitakuista (422/2001, vientitakuulaki). Kansallisen lainsäädännön lisäksi toiminnan reunaehdot määräytyvät EU-lainsäädännön ja OECD:n vientiluottosopimuksen perusteella.

Vientitakuulain mukaan vientitakuutoiminnan tarkoituksena on vahvistaa Suomen taloudellista kehitystä edistämällä vientiä ja yritysten kansainvälistymistä. Vientitakuu myönnetään syntyvän tappionvaaran varalle viennistä, ulkomaille suuntautuvista investoinneista tai sellaisista kotimaahan suuntautuvista investoinneista, joiden tarkoituksena on edistää vientiä. Vientitakuu voidaan myöntää myös vientiin tai kotimaahan suuntautuvaan investointiin myönnetyn luoton jälleenerahoituksesta syntyvän tappionvaaran varalle.

Vientitakuulain mukaisia Finnveran vienninrahoituksen enimmäisvaltuuksia on viime vuosina korotettu useita kertoja niin, että nykyisen sääntelyn mukainen vienti- ja alusluottojen valtuuden enimmäismäärä on 33 miljardia euroa ja vientitakuiden ja suojausjärjestelyjen yhteenlaskettu enimmäismäärä 38 miljardia euroa. Tästä enimmäismäärästä erityisriskinoton osuus on enintään 8 miljardia euroa. Finnveran toimintaan liittyvät valtion takaus- ja takuuvastuut ovat valtion suurin takaus- ja takuuvastuukokonaisuus. Niiden suuruus on tällä hetkellä 32,1 miljardia euroa, mikä vastaa 11,6 prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta.

Finnvera voi myöntää vientitakuun erityisriskinottona, kun vientiin tai ulkomaille suuntautuvaan investointiin tai niiden rahoitukseen liittyvä riski on niin suuri, että tavanomaisen riskiarvioinnin perusteella vientitakuuta ei voitaisi myöntää. Kyse on siten yhtiön toimintaan nähden poikkeuksellisesta riskinotosta. Vientitakuun myöntäminen erityisriskinottona edellyttää ministeriön päätöstä siitä, että vientitakuun myöntämiselle on tärkeitä elinkeinopoliittisia tai kilpailukykyyn liittyviä perusteita.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että vientitakuulain mukainen erityisriskinoton enimmäistakuuvastuu nostetaan nykyisestä 8 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon. Erityisriskinotto tapahtuu Finnveran rahoitus- ja takuutoiminnalle asetettujen kokonaisvaltuuksien puitteissa, joita ei tässä yhteydessä esitetä korotettavaksi. Näin ollen ehdotus ei lisää Finnveran kokonaisvaltuuksia, mutta mahdollistaa kuitenkin vastuusalkun riskillisyyden lisäämisen.

Ehdotuksen tavoitteena on Suomen viennin ja vientirahoituksen kansainvälisen kilpailukykyyn parantaminen sekä pyrkimys saada Suomeen yhä useampia suuria vientikauppoja. Hallituksen esityksen ja talousvaliokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan kilpailukykyinen rahoitusjärjestelmä on nykyisessä maailmantilanteessa entistäkin tärkeämpi ja Finnveran rooli vienninrahoituspalvelujen tarjoajana Suomen yrityksille on monen suuren vientikaupan osalta ratkaiseva. Sen vuoksi on välttämätöntä varmistaa, että Finnvera pystyy vastaamaan huomattavaan rahoituskysynnän kasvuun ja reagoimaan nopeasti markkinoilla tapahtuviin muutoksiin.

Valiokunnan mietintö TaVM 6/2025 vp

Talousvaliokunta pitää hallituksen esityksen tavoitteita perusteltuina ja puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Ehdotuksen arviointia

Ehdotus vientitakuun erityisriskinottoa koskevan osuuden nostamiseksi 8 miljardista eurosta 12 miljardiin euroon merkitsee, että Finnveran korkean riskin takuuvastuiden osuus koko vientitakuuvaltuuden enimmäismäärästä nousee 21 prosentista 32 prosenttiin. Talousvaliokunta toteaa, että korotus on huomattava.

Erityisriskinottoa koskevan valtuuden nostamisella edistetään suomalaisten yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille, vientipohjan monipuolistumista sekä suomalaisen osaamisen ja suomalaisten teknologioiden kaupallista hyödyntämistä. Viennillä on voimakkaita positiivisia vaikutuksia kansantalouteen. Yksittäiset suuret vientikaupat voivat merkitä muun muassa huomattavaa määrää uusia työpaikkoja sekä edistää työpaikkojen pysyvyyttä vientiyrityksissä ja niiden alihankintaverkostoissa. Hankkeet myös tuovat Suomeen verotuloja sekä parantavat ostovoimaa ja kysyntää kotimarkkinoilla.

Talousvaliokunta viittaa saamiinsa asiantuntijalausuntoihin ja toteaa, että ehdotus merkitsee vientitakuutoimintaan liittyvien riskien lisääntymistä. Lisäksi Suomen vientitakuukannan keskittyminen muutamalle toimialalle ja näiden toimialojen tietyille asiakkaille sekä muutamiin maihin lisää toiminnan riskillisyyttä entisestään. Erityisesti alus- ja telakkateollisuuden noin 50 prosentin osuus vientitakuista on suuri. Keskittymisen seurauksena vain yhtä asiakasta tai toimialaa koskevan riskin realisoiduminen aiheuttaisi mittavan tappion. Valiokunta huomauttaa, että valtio vastaa viime kädessä yhtiön rahoitusvastuista, joten mahdollisten tappioiden realisoiduminen voi lisätä valtion velan määrää. Myös epävakaa maailmanpoliittinen tilanne todennäköisesti lisää riskien toteutumisen mahdollisuutta. Valiokunta korostaa, että rahoitus- ja takuupäätösten yhteydessä tulee tehdä kaikki mahdolliset toimet riskien minimoimiseksi ja niiden hinnoitteluksi asianmukaiselle tasolle.

Toisaalta on selvää, että kunkin valtion teollinen rakenne määrittelee sen vienninrahoitusjärjestelmän toimintaan ja instrumentin käytön kokonaisvolyymiin liittyviä periaatteita ja toiminnallisia rakenteita. Tästä syystä erityisesti pienissä maissa vienninrahoitus usein keskittyy muutamille toimialoille ja asiakkaille, ja keskittymistä ja sen lisäämää riskillisyyttä on vaikea välttää. Tässä tilanteessa osaavalla ja huolellisella julkisen rahoituksen riskienhallinnalla on keskeinen merkitys. Hyvin toimiva rahoitusjärjestelmä ohjaa rahoitusta tavoiteltavia hyötyjä tuoville hankkeille niin, että hyödyt ja hankkeisiin liittyvät riskit ovat keskenään tasapainossa. Sen sijaan liian riskipitoiset ja liian vähän hyötyjä tai tuottoja synnyttävät hankkeet se jättää ilman rahoitusta.

Talousvaliokunta yhtyy asiantuntijalausunnossa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan suuremmasta riskinotosta tulisi seurata suurempi tuotto tai suuremmat hyödyt, jotka näyttäytyvät arvonalisänä tai tuottavuuden kasvuna. Toimilla tulisi pyrkiä talouden uudistumiseen sekä kohdentamaan vientitakuuta T&K-toimintaan panostaviin vientiyrityksiin, joiden kehittämät innovaatiot hyödyttävät yhteiskuntaa esimerkiksi puhdasta siirtymää edistävässä hankkeissa. Julkisella rahoituksella tulee myös pyrkiä vivuttamaan vientihankkeisiin mahdollisimman paljon yksityistä ra-

Valiokunnan mietintö TaVM 6/2025 vp

hoitusta. Lisäksi on huolehdittava siitä, että Finnveran rahoitus kohdistuu jatkossakin markkina-puutetilanteisiin, jotta se ei syrjäytä yksityistä rahoitusta.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että kaikissa Suomen keskeisissä kilpailijamaissa julkiset vienninrahoitusjärjestelmät nähdään tärkeinä vientiä edistävinä instrumentteina. Valtiot pyrkivät rahoitusjärjestelmiensä avulla turvaamaan omille yrityksilleen tasavertaiset kilpailuedellytykset kansainvälisillä markkinoilla. Lisäksi maailmantalouden kiristynyt tilanne, perinteisen teollisuuspoliittisen ajattelun vahvistuminen ja lisääntynyt valtiontukikilpailu lisäävät vientikaupan haasteita entisestään. Tämä korostaa toimivan ja kilpailukykyisen suomalaisen vienninrahoitusjärjestelmän keskeistä merkitystä. Toisaalta kansainvälisen kaupan laskeminen yhä suuremmassa määrin julkisten tukien varaan ja kiristynyt kansainvälinen tukikilpailu ovat ongelmallisia Suomen kaltaisen pienen avotalouden kannalta.

Lopuksi

Talousvaliokunta toteaa vielä, että eduskunnan käsiteltäväksi on lähiviikkoina tulossa hallituksen esitys Finnveraa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistukseksi. Ehdotuksen tarkoituksena on entisestään vahvistaa yhtiön vientiä tukevaa roolia ja viennin edistämisen rakenteita. On myös mahdollista, että erityisriskinottoa koskevia valtuuksia esitetään lähitulevaisuudessa edelleen korotettaviksi. Valiokunta pitää Suomen kilpailukykyyn näkökulmasta erittäin tärkeänä, että vienninrahoitusta ja Finnveran toimintaa koskevat ehdotukset muodostavat toimivan ja johdonmukaisen kokonaisuuden, joka vahvistaa Suomen vientikauppaa, varmistaa toiminnan osaavan ja huolellisen riskienhallinnan sekä ohjaa julkista rahoitusta taloutta uudistavaan ja tuottavuuskasvua lisäävään toimintaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 23/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TaVM 6/2025 vp

Helsingissä 29.4.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Hilkkä Kemppi kesk
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Pauli Aalto-Setälä kok
varajäsen Teemu Kinnari kok
varajäsen Juha Mäenpää ps
varajäsen Minna Reijonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen